

ЛІТЕРАТУРНА ПАМ'ЯТКА «БДЖОЛА» ЯК ДЖЕРЕЛО РЕКОНСТРУКЦІЇ РЕЛІГІЙНО-ФІЛОСОФСЬКИХ УЯВЛЕНЬ КИЇВСЬКОЇ РУСИ

Історія релігійно-філософської думки українського народу нараховує вже понад тисячу років. Проте мусимо констатувати – реальні здобутки вітчизняної науки у справі відтворення релігійно-філософських та богословських ідей найдавнішого періоду духовної історії України ще надто малі.

Найбільш широке розповсюдження серед творів афористичного жанру отримала на Русі «Бджола». Упродовж XII–XVIII ст. вона мала велетенську популярність, була улюбленою книгою інтелігенції і народу, широко цитувалася у творах вітчизняних авторів. Ця пам'ятка цілком репрезентативна в історико-релігійному і релігійно-філософському відношенні. Релігійно-філософський зміст «Бджоли» ще не привертав увагу ані вітчизняних, ані закордонних вчених, тому варто коротко зупинитися на археографічних та історико-літературних особливостях цього тексту. Дослідниками доведено, що киеворуська «Бджола» походить від однієї з версій флорилегія («квітника») видатного візантійського діяча і богослова VI–VII ст. Максима Сповідника.

Окремої уваги заслуговує проблема зв'язку «Бджоли» з іншими писемними пам'ятками киеворуської культури. Це питання також мало досліджене. Нині встановлено, що аж до XVIII ст. пам'ятка часто-густо переписувалась, редагувалась, доповнювалась чи скорочувалась, залежно від потреб писців або замовників. В цьому відношенні маємо майже винятковий для середньовічної писемності випадок з таким невимушеним ставленням до тексту. В майже абсолютній більшості інших випадків писці рукописів намагались максимально точно передати автентичний текст. Зміна бодай одного слова в тексті авторитетного автора вважалась тяжким гріхом змістових ідеологічних та світоглядно-релігійних правках, які було внесено до текстів, котрі функціонували на різних теренах Русі.

Ще однією, не зовсім звичайною для тих часів, особливістю «Бджоли» є наявність в одному тексті двох різнорідних і досить антагоністичних в ідеологічному та світоглядному плані блоків: давньогрецької та римської філософії і філософії християнської.

Мова перекладів різних редакцій «Бджоли» не завжди відповідає грецькому оригіналу, тому, для адекватного розуміння окремих фрагментів не рідко треба звірятися з грецьким текстом, однак переклад значної частини висловів вирізняється блискучою майстерністю. Назва пам'ятки походить від розповсюдженого ще в давньому світі образу «трудівливої бджоли». В тексті наявний такий афоризм: «Ісократ» [1, с. 104].

З наведених вище заголовків глав видно що текст «Бджоли» являє собою своєрідну «релігійно-моральну енциклопедію», яка переважно з християнських позицій давала відповіді на численні віросповідні та

морально-етичні питання. Таких питань було багато. Тогочасна людина замислювалась над життєвими питаннями: сутності віри та природи Бога, сенсу власного життя та спасіння, вдачі та промислу, гріховності та благодаті, мудрості та істини.

Отже, і загальний зміст «Бджоли», і досить побіжний аналіз одного з численних філософсько-релігійних понять цього тексту «внутрішня людина», красномовно свідчать про насиченість цієї пам'ятки філософсько-світоглядною проблематикою, постановку та намагання вирішити актуальні віросповідні питання. «Бджола» – це видатна пам'ятка вітчизняної релігійно-філософської культури, і саме тому вона підлягає подальшому комплексному фаховому науковому дослідженню [2, с. 163].

Список використаних джерел

1. Семенов В. Древняя русская Пчела // Сборник Отделения русского языка и словесности АН. – СПб: 1893. – Т. 54. – № 1. – С. 1–444.
Академічне релігієзнавство: підручник / за ред. А. Колодного. – Київ, 7000. – С. 166–173.